

شماره ۵۴ بهار ۹۸

No.54 Spring 2019

■ ۱۹۷-۲۱۴ ■

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۷/۱۰/۲۵

زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۸/۲۹

تحقق حکمروایی خوب شهری با تاکید بر مفهوم عدالت فضایی و اجتماعی (نمونه موردی: شهر رشت)

مرضیه رجبی - دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.
مریم خستو* - استادیار گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

چکیده

حکمروایی خوب شهری به این معناست که توزیع مناسب کاربری ها؛ امکانات و خدمات در سطوح مختلف شهری به گونه ای باشد که ساکنان با کمترین حس تبعیض و اعتراض نسبت به احقاق حقوق خود مواجه گردیده و استفاده صحیح از خدمات شهری به شکل مطلوب فراهم باشد. پژوهش حاضر، به منظور بررسی نقش حکمروایی خوب شهری و نیز شناسایی شاخص های تأثیرگذار آن در برقراری عدالت فضایی و اجتماعی در شهر رشت انجام شده است. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی از نوع اسنادی و پیمایشی (تعداد حجم نمونه چهارصد نفر می باشد)؛ برای تحلیل داده ها و اثبات فرضیه ها از آزمون های آماری ضریب همبستگی و روش تحلیل تاپسیس استفاده شده است. یافته ها نشان می دهد که میان مناطق مختلف شهر رشت به لحاظ برخورداری از امکانات و خدمات، تفاوت زیادی وجود دارد که در این بین مناطق حاشیه ای در بدترین وضعیت قرار دارند. نتایج پژوهش حاکی از این است که میزان رضایتمندی از شاخص های حکمروایی خوب شهری و عدالت اجتماعی و فضایی در حد متوسط می باشد؛ همچنین بین حکمروایی خوب شهری و عدالت اجتماعی و فضایی در شهر همبستگی معناداری وجود دارد. در انتها نتایج تحلیل سوات، به کارگیری راهبرد محافظه کارانه را در اولویت اول قرار می دهد.

کلیدواژه ها: حکمروایی خوب شهری، عدالت فضایی، عدالت اجتماعی، شهر رشت

Realizability of Good Urban Governance emphasizing the Spatial and Social Equity (Case Study: City of Rasht)

Abstract

Good urban governance means that distribution of land uses, amenities and services in different urban levels should be in a manner that citizens don't feel any Discrimination and injustice and appropriate use of urban services would be available. This research aims to investigate good urban governance through identifying the effective indicators in achieving spatial and social equity. The case study is the city of Rasht. The research method is based on documental survey types. The sample size is determined 400 people. We used correlation coefficient tests and topsis analysi in order to analyse data and prove hypotheses. Results show that there is wide different between 5 districts of Rasht in terms of using amenities and services and marjinal areas is in worst status. In conclusion, we found out that citizen's satisfaction in relation to good urban governance indicators as well as spatial and social equity is in medium rate. On the other hand, there is a meaningful relation between good urban governance and spatial and social equity in the city. At last results of SWOT analysis showed that the conservative strategies for enhancing the existing situation is the best one.

Keywords: Good urban governance, Spatial Equity, Social Equity, City of Rasht

۱. مقدمه

فضایی در شهر رشت می‌باشد.

۲. مبانی نظری

حکمروایی شهری: در طی دهه ۱۹۹۰، حکمروایی به یکی از واژه‌های محوری علوم اجتماعی، به ویژه در حوزه نظریه سیاسی، علوم سیاسی و جغرافیای انسانی تبدیل شده است. تعریف سنتی این اصطلاح "عمل یا فرایند حکومت کردن" است. در این تعریف حکمروایی با حکومت مترادف است. حکومت به معنای فرماندهی کردن، راهنمایی کردن، هدایت کردن، کنترل کردن، تنظیم کردن، نفوذ کردن و تعیین کردن آمده است. حکومت به طور خاص به معنی حکمرانی از طریق اعمال اقتدار و نیز اداره امور کشور آمده است. بنابراین حکومت... ساختار سازمانی رسمی و جایگاه تصمیم‌گیری اقتدار مابانه است که در برگرفته شاخه‌های اجرایی و قانون‌گذاری کشور و نیز کسانی است که آنها را کنترل می‌کنند. در مقابل، حکمروایی... کنش، شیوه یا سیستم اداره است که در آن مرزهای بین سازمان‌ها و بخش عمومی و خصوصی در هم می‌روند... جوهره حکمروایی وجود روابط متعامل بین و درون حکومت و نیروهای غیر حکومتی است. حکمروایی تلویحاً به معنی اقدام مشترک و بنابراین وجود اهداف مشترک، چهارچوب‌های ارزشی و قواعد مشترک، تعامل پیوسته و خواست برای دستیابی به منفعت جمعی است که از طریق انجام اقدامات انفرادی قابل حصول نیست. حکمروایی به روابط بین دولت و جامعه مدنی، حاکمان و حکومت شونده‌گان مربوط است. حکمروایی گسترده‌تر از حکومت است و حکومت یکی از مولفه‌های آن به شمار می‌آید. این تعریف تا حدی تأیید این نکته است که هماهنگ‌سازی نظام‌های اجتماعی پیچیده و هدایت توسعه جامعه هیچ‌گاه تنها به عهده دولت نبوده، بلکه همواره مستلزم روابط متقابل میان طیف بازیگران دولتی و غیر دولتی بوده است. بیشتر محققان از این هم جلوتر می‌روند و اظهار می‌دارند که در فرایند عمومی حکمروایی اهمیت دولت

افزایش سریع جمعیت و گسترش شهرنشینی، مشکلات فراوانی را به خصوص در کشورهای جهان سوم ایجاد کرده است. این مشکلات عمدتاً از عدم تطابق نیازهای گسترده جمعیت شهری روزافزون با توانایی حکومت‌های ملی و مدیریت‌های شهری در پاسخگویی به آنها ناشی شده است. کمبود مسکن و گسترش اسکان غیررسمی، گسترش بخش غیررسمی اقتصاد و به تبع آن افزایش نابرابری‌های اجتماعی، کیفیت پایین خدمات شهری، دسترسی محدود اقشار فقیر به تاسیسات شهر، پایین بودن سطح بهداشت، ایمنی و امنیت شهرها و افزایش انحرافات اجتماعی، بخشی از این مشکلات به شمار می‌آیند. به علاوه، روندها و تحولات جدید همچون جهانی شدن و تسهیل روابط جهانی، چالش‌های تازه‌ای را برای مدیریت شهری پدید آورده است. رشد سریع جمعیت شهرنشین جهان از یک سو و نارسایی مدیریت شهری در پاسخگویی به نیاز شهروندان از سوی دیگر، موجب از هم گسیختگی نظام کالبدی و فضایی شهرها و در نتیجه، نظام توزیع نابرابر مراکز خدماتی و کاهش عدالت فضایی شهری شده است. حکمروایی خوب شهری درصدد است بتواند با توزیع بهینه و مناسب خدمات شهری در سطح ناحیه، محله و شهری موجب شود شهروندان با کمترین شکاف، حقوق خود را دریافت نمایند و استفاده صحیح از خدمات شهری به شکل مطلوب فراهم باشد.

شهر رشت طی چند دهه اخیر رشد زیادی داشته است، این گسترش فیزیکی تغییرات زیادی در کاربری اراضی حاشیه این شهر به وجود آورده است. در مناطق حاشیه‌ای شهر افزایش جمعیت و به تبع گسترش کالبدی شهر باعث تغییر کاربری اراضی کشاورزی به مسکونی، تجاری، صنعتی و... و به تبع آن بر هم خوردن عدالت فضایی و اجتماعی شده است. هدف اصلی این پژوهش تحقق حکمروایی شهری با تأکید بر شاخص‌های عدالت اجتماعی و

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

۱۹۸

جدول ۱. معیارهای حکمروایی خوب شهری؛ ماخذ: رهنمایی و کشاورز، ۱۳۸۹

UNCHS	بانک جهانی	فریدمن	UNDP/TUGI
تمرکز زدایی منابع و اختیارات	مشارکت		مشارکت
دسترسی برابر به منابع و تصمیمات		فراگیری و همه شمولیت	برابری
شفافیت	شفافیت		شفافیت
پاسخگویی	پاسخگویی	پاسخگویی عمومی	پاسخگویی
			حاکمیت قانون
مداخله مدنی و شهروندی	حساسیت در برابر نیازهای فقرا	پاسخ دهی	پاسخ دهی
		مدیریت غیر خشن	وفاق گرایی
کارایی	مدیریت عمومی قوی، اثربخشی هزینه، مدیریت مالی صحیح		اثربخشی و کارایی
بینش استراتژیک، توسعه انسانی پایدار، پایداری، امنیت		رهبری سیاسی	بینش استراتژیک

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

۱۹۹

داشته است؛ به گونه‌ای که فردی از طبقه پایین اجتماعی با فردی با پایگاه اقتصادی بالا، فردی مسلمان با فردی غیرمسلمان، شهروند ساکن در منطقه مرفه نشین پایتخت برای یک فرد ساکن در روستای دور افتاده و هر یک دیدگاه متفاوتی از عدالت دارند. (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۱). از دهه ۱۹۶۰ مفهوم و کارکرد عدالت اجتماعی، وارد ادبیات جغرافیایی شد و مسایلی نظیر رفاه اجتماعی، نابرابری‌های شدید، فقر، بیکاری به سرعت مورد توجه جغرافیدانان قرار گرفت. از میان جغرافیدانان و جامعه‌شناسانی که به طور مشخص به موضوع فضا و ارتباط آن با ساختار اجتماعی پرداخته‌اند، دیوید هاروی جغرافیدان و امانوئل کاستلز جامعه‌شناس هستند که از دو دیدگاه مختلف به موضوع پرداخته‌اند. دیوید هاروی مفهوم عدالت اجتماعی را در کمک به منافع همگانی، ملاک توزیع درآمدها در مکان‌ها، تخصیص عادلانه منابع و رفع نیازهای اساسی مردم به کار برد. منظور از توزیع فضایی توزیع عادلانه نیازهای اساسی، امکانات، تسهیلات و خدمات در میان مناطق مختلف است؛ به طوری که هیچ منطقه‌ای نسبت به مناطق دیگر از نظر برخورداری از مزیت‌های فضایی برتری نداشته و اصل دسترسی برابر رعایت شده باشد (داداش‌پور و

کاهش یافته است و سازمان‌های غیر دولتی نقش نسبتاً مهمتری یافته‌اند. (برک پور، اسدی، ۱۳۸۷). عدالت فضایی و اجتماعی: مفهوم عدالت و برابری، یکی از بحث برانگیزترین مفاهیم در طول تاریخ اندیشه سیاسی است و درباره آن نظریه پردازی‌های فراوانی انجام شده است. به عبارت دیگر از زمانی که نابرابری بین انسان‌ها به وجود آمده، اصطلاح برابری و کوشش برای برقراری عدالت نیز شکل گرفته است. اهمیت مسئله عدالت اجتماعی، زمانی بیشتر می‌گردد که در فضاهای انسانی چون شهرها به کار گرفته شود. عدالت فضایی، شاخصی از عدالت اجتماعی است که مرکز اصلی برنامه‌ریزی تأسیسات شهری نیز محسوب می‌شود. عدالت فضایی، وضعیت محلات را از نظر شیوه توزیع خدمات و میزان برخورداری از شاخص‌های مختلف اقتصادی اجتماعی و زیربنایی بررسی می‌کند (تابعی و همکاران، ۱۳۹۵). عدالت اجتماعی در دهه‌های اخیر یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که دانشمندان علوم اجتماعی به آن توجه دارند. این مسئله ناشی از رویکرد واقع‌بینانه همه رشته‌های علوم انسانی به فرایند نابرابری در جهان می‌باشد. عدالت اجتماعی از جمله مفاهیمی است که در تاریخ زندگی بشر، کاربردها و برداشت‌های مختلفی

الوندی‌پور، (۱۳۹۵).

۳. پیشینه تحقیق

استوارت (۲۰۰۶) به مطالعه طراحی شاخص حکمروایی خوب شهری و ارزیابی آن در شهر ونکوور پرداخته و توسعه این شاخص را ترکیبی از چهار معیار عمده می‌داند که عبارتند از تعریف مفهوم، انتخاب معیار، انتخاب نمونه و ارزیابی شاخص. موریتا و زلکه (۲۰۰۷) در مقاله‌ای به ارتباط نقش قانون، حکمروایی خوب و توسعه پرداخته‌اند. نویسندگان معتقد است مدیریت موثر انسان، طبیعت و منابع مالی جهت عدالت و توسعه پایدار توسط حکمروایی خوب انجام می‌شود. نتایج به دست آمده در این مقاله این است که حکمروایی خوب و نقش قانون یک امر تدریجی بوده و یک شبه انجام نمی‌شود؛ حکمروایی خوب، ترویج دهنده، پاسخگویی، شفافیت، کارایی و نقش قانون در نهادهای عمومی در همه سطوح است. پرنگ (۲۰۰۹) در پژوهشی با نام عدالت فضایی یک افق جدید در برنامه‌ریزی برای جوامع پایدار شهر سامرویل را به صورت نظری مورد پژوهش قرار داد و در نهایت پیشنهادهای را برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهری ارائه می‌دهد تا عدالت فضایی برقرار گردد. باسست (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان نقش عدالت فضایی در بازسازی فضای شهری گرونینگن هلند را مورد بررسی قرار داد. نتایج این تحقیق نشان داده که اگر کیفیت فضایی یک شهر بالا باشد، عدالت فضایی هم بدست می‌آید و عدالت فضایی راهی برای کاهش اثرات ناعادلانه در جغرافیای فرهنگی است. کیوشنگ (۲۰۱۳) در مقاله‌ای تحت عنوان "حاکمیت شهری خوب در جنوب شرق آسیا" بیان می‌کند که جنوب شرقی آسیا در حال تجربه رشد سریع اقتصادی و شهرنشینی است. با سیاستهای عدم تمرکز، مسئولیت از سطح ملی به دولت محلی منتقل شده و انتظار می‌رود که چنین سیاست‌هایی بر افزایش عملکرد کارآمد در مناطق شهری و حمایت از رشد اقتصادی بیشتر موثر باشد. هاوس و کلوزن (۲۰۱۳) در مقاله‌ای تحت

عنوان "رهبری خوب شهری و مشارکت جامعه موارد لازم برای حکمروایی خوب" نشان دادند که رهبری سیاسی و مشارکت در جامعه با هم می‌تواند به تصمیم موثر قانونی و سیاسی در ایجاد زمینه حکمرانی خوب شهری کمک کنند.

حاتمی‌نژاد و راستی (۱۳۸۵) در مقاله خود به بررسی مفهوم عدالت از دیدگاه جان رالز و دیوید هاروی پرداخته‌اند و تلاش نمودند تا وجوه مشترک احتمالی میان نظرات آنها را استخراج نمایند. خالدی (۱۳۹۳)، پایان نامه خود را تحت عنوان "تحلیل نقش حکمروایی خوب شهری در برقراری عدالت فضایی" به انجام رسانده؛ این پژوهش، به منظور بررسی نقش حکمروایی خوب شهری و نیز شناسایی شاخص‌های تأثیرگذار آن در برقراری عدالت فضایی در شهر پیرانشهر انجام شده است. روش تحقیق توصیفی تحلیلی و ابزار پژوهش پرسشنامه بوده است. ملک حسینی و کولایی (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی حکمروایی خوب شهری اقدام کردند که نتایج نشان از آن دارد که وضوح حکمروایی شهری قدمتی طولانی و دیرینه در پهنه سرزمین دارد، جوهره حکمروایی وجود روابط متعامل بین سازمان‌ها و بخش‌های عمومی و خصوصی می‌باشد. تابعی و همکاران (۱۳۹۵)، وضعیت عدالت فضایی در توزیع خدمات شهری در سطح محلات ۱۸ گانه منطقه ۶ تهران بررسی کردند. ابتدا با استفاده از مدل ویکور توزیع خدمات در محلات منطقه ۶ تحلیل شده. سپس به منظور سنجش عملکرد مدیریت شهری از شیوه توزیع خدمات از آزمون‌های آماری در نرم افزار اس پی اس اس استفاده شده. نتایج حاصل از مدل ویکور نشان می‌دهد که وضعیت توزیع خدمات در سطح محلات منطقه ۶ عادلانه نیست. پریزدای و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل نابرابری‌های فضایی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی با استفاده از روش توصیفی تحلیلی به منظور تحلیل نحوه توزیع خدمات در سطح محله‌ها، با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون به این نتیجه رسیده‌اند

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

۲۰۰

نمودار ۱. مدل تحلیلی پژوهش (تدوین: نگارندگان)

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

۲۰۱

در وضعیتی نامطلوب قرار دارند.

۴. مدل مفهومی پژوهش

با توجه به مطالعات صورت گرفته، مدل تحلیلی پژوهش با جمع بندی نظرات صاحب نظران این حوزه تدوین گردید که در نمودار ۱ قابل مشاهده است.

۵. سوالات و فرضیه اصلی پژوهش

پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به سوالات زیر است:

- ۱- ارتباط عدالت فضایی و اجتماعی با حکمروایی خوب شهری و تاثیر آنها بر یکدیگر چیست؟
- ۲- وضعیت شهر رشت به لحاظ برخورداری از عدالت فضایی و اجتماعی و شاخص های حکمروایی خوب شهری چگونه است؟

فرضیه اصلی این پژوهش این است که: به نظر می رسد برای تحقق حکمروایی خوب شهری و برقراری عدالت اجتماعی و فضایی در شهر رشت، راهکارهای محافظه کارانه (WO) در اولویت اول قرار

که GIS مدل ویکور و تکنیک نزدیکترین همسایه ها به کمک نرم افزار خدمات شهری به طور عادلانه در سطح محلات شهر مریوان توزیع نشده است. یغفوری و همکاران (۱۳۹۶) مقاله ای را تحت عنوان " بررسی عدالت فضایی در توزیع خدمات با تاکید بر مدیریت شهری " تدوین کرده اند؛ به منظور تحلیل توزیع خدمات شهری در منطقه ۱۹ شهرداری تهران از مدل ویکور استفاده شده است که نتایج نشان می دهد خدمات در منطقه ۱۹ به طور عادلانه توزیع نشده است. حکمت نیا و همکاران (۱۳۹۶) میزان تحقق پذیری حکمروایی خوب شهری را در شهر ایلام ارزیابی کردند. در این تحقیق، از هفت شاخص مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت پذیری، قانون محوری، عدالت، شفافیت و کارایی و برای تحلیل داده ها از آزمون تی تک نمونه ای استفاده شده است. نواحی شهر ایلام به لحاظ این مؤلفه ها

دارند.

۶. روش شناسی پژوهش

روش تحقیق: در مطالعه حاضر، روش تحقیق به طور کلی توصیفی تحلیلی و از نوع اسنادی و پیمایشی است که با توجه به هدف آن که بررسی تحقق پذیری حکمروایی خوب شهری با تاکید بر عدالت فضایی و اجتماعی است می توان آن را در زمره تحقیقات کاربردی قرار داد. در این پژوهش تلاش گردید با مطالعات اسنادی و همچنین مطالعات پیمایشی (تهیه و تحلیل پرسشنامه) وضعیت شاخص های حکمروایی در محدوده شهر رشت مورد ارزیابی قرار گیرد. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت این شهر ۶۷۹۹۹۵ نفر برآورد گردیده است. جهت تعیین حجم نمونه آماری پژوهش با استفاده از روش نمونه گیری کوکران تعداد ۳۸۰ نفر به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب گردیده اند که جهت سهولت محاسبات ۴۰۰ نفر در نظر گرفته شده است. جهت سنجش میزان اعتبار و روایی و پایایی پرسشنامه از روش ضریب آلفای کرونباخ و نرم افزار SPSS استفاده شده است. جهت دستیابی به رابطه عدالت فضایی - اجتماعی و حکمروایی خوب شهری از روش تحلیل همبستگی استفاده شد. در تحلیل همبستگی ضریب Correlation Coefficient بین ۰ تا ۰,۲۹ نشان دهنده همبستگی ضعیف، ضریب بین ۰,۳۰ تا ۰,۶۹ نشان دهنده همبستگی متوسط و ضریب بین ۰,۷۰ تا ۱ نشان دهنده همبستگی قوی است. پس از بررسی رابطه بین متغیرها این پژوهش سعی دارد تا با شناخت وضع موجود محدوده مورد مطالعه راهکار مناسب جهت دستیابی به عدالت فضایی و اجتماعی با تاکید بر شاخص های حکمروایی خوب شهری را ارائه نماید. از این جهت روش تحلیل سوات و روش امتیازدهی QSPM انتخاب شده است که با استفاده از آن، با شناخت محدوده مورد مطالعه و تبیین عوامل داخلی و خارجی پیش روی آن و امتیازدهی با استفاده از نظر کارشناسان و با مقایسه دودویی عوامل، راهبرد بهینه ارائه می گردد. در

جدول ۲ متغیرهای مورد بررسی (سوالات پرسشنامه و نقشه های مربوطه) آورده شده است.

۷. تحلیل داده ها

۷-۱. تحلیل اسنادی

جهت تحلیل وضعیت عدالت فضایی شهر رشت پراکنش کاربری های موجود مورد بررسی قرار گرفت؛ ارقام سرانه های کاربری های موجود شهر رشت از آمار سال ۱۳۹۵ شهرداری رشت اخذ شده است.

کاربری تجاری در سطح شهر ۱۱۶,۴ هکتار وسعت دارد که عمدتاً در حاشیه معابر اصلی شکل گرفته اند. متوسط استاندارد شاخص فوق برای مناطق شهری ۵,۳ متر مربع تعیین شده (پورمحمدی، ۱۳۸۲) بیشترین میزان این شاخص در منطقه دو، ۳,۶۲ و کمترین سهم از این کاربری مربوط به منطقه ۵ در شهر می باشد.

بررسی نحوه پراکنش این کاربری نشان می دهد که پراکنش این شاخص در بین مناطق ۵ گانه شهر رشت دارای اختلاف زیادی است. منطقه ۵ به علت قرارگیری دانشگاه گیلان و با سرانه ۱۴,۷ مترمربع بیشترین سرانه را به خود اختصاص داده است و منطقه ۱ با ۰,۵ دارای کمترین سرانه می باشد.

در بین مناطق ۵ گانه شهر رشت منطقه ۳ با ۶,۶ مترمربع بیشترین و منطقه ۴ با ۰,۶۸ مترمربع کمترین سهم را از کاربری اداری به خود اختصاص داده اند. حداقل استاندارد مطلوب برای این کاربری ۲ متر مربع می باشد (پورمحمدی، ۱۳۸۲):

خدمات بهداشتی و درمانی در سطح نواحی شهری شامل خانه های بهداشت، حمام عمومی، آسایشگاه معلولین، درمانگاه ها، ساختمان پزشکان، آزمایشگاه مراکز اورژانس می شود. بهداشت و درمان شاخص مهمی است که تاثیر طولانی مدت و ماندگاری از منظر عدالت فضایی دارد. سرانه استاندارد شاخص مربوطه ۱۰,۷ متر مربع است (پورمحمدی، ۱۳۸۲) که مجموع مساحت این شاخص برای کل مناطق رشت ۵۹۵۵۲۶ متر مربع است. تعداد کاربری های

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

۲۰۲

جدول ۲. شاخص‌های سنجش عدالت در شهر رشت

ابعاد	شاخص‌ها	زیرشاخص‌ها	سوالات
اجتماعی	آزادی	- توجه به آزادی‌های فردی - مسئولیت‌پذیری - مشارکت‌پذیری	سوالات ۱ الی ۵
	فرصت‌های برابر	- اطلاعات و منابع موثق - دسترسی برابر به اطلاعات - دسترسی برابر به خدمات	سوالات ۶ الی ۹
	تفاوت و تنوع	- تفاوت در توزیع - تنوع توزیع	سوالات ۱۰ الی ۱۷
	نیاز	- توجه به اقشار مختلف	سوالات ۱۸ الی ۲۷
	منفعت عمومی	- توجه به منفعت شهر	سوالات ۲۸ الی ۳۷
	استحقاق	- حق ادعا	سوالات ۳۸ الی ۴۱
فضایی	دسترسی به خدمات	- خدمات آموزشی - مراکز خرید - مراکز بهداشتی و درمانی - حمل و نقل عمومی - دسترسی به واحد مسکونی	سوالات ۵۷ الی ۶۲
	کارایی کاربری‌ها	- حمل و نقل - فضای سبز - مراکز خرید - سرویس‌های بهداشتی	سوالات ۴۲ الی ۴۵
	توزیع فضایی خدمات	نقشه‌های توزیع فضایی فعالیت‌ها (شکل ۱ تا ۵)	
	کفایت زیرساخت‌ها	- فاضلاب شهری - پل‌سازی - خیابان‌کشی - انهار - جمع‌آوری پسماندها	سوالات ۵۱ الی ۵۴
	سازگاری کاربری‌ها	- آلودگی - مشاغل مزاحم	سوالات ۴۹-۵۰
	توزیع تراکم ساختمانی	- نسبت تعداد طبقات به عرض معايير	سوالات ۶۳
	کیفیت ابنیه	- زلزله - آتش	سوالات ۵۵-۵۶
	کیفیت معابر	- کف‌سازی - هم‌سطح‌سازی - روشنایی	سوالات ۴۶ الی ۴۸

جدول ۳. نحوه توزیع شاخص تجاری خدماتی در مناطق ۵ گانه شهر رشت

مناطق شهری	مساحت (متر مربع)	سرانه	سرانه استاندارد	کمبود سرانه (متر مربع)
منطقه ۱	۱۹۳۶۳۵	۱,۵۵		-۳,۷۵
منطقه ۲	۴۴۸۳۰۳	۳,۶۲		-۱,۶۸
منطقه ۳	۳۱۶۶۱۳	۲,۵	۵,۳	-۲,۸
منطقه ۴	۱۵۴۵۸۶	۱,۲۱		-۴,۰۹
منطقه ۵	۵۰۸۶۶	۰,۴۱		-۴,۸۹

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

۲۰۳

جدول ۴. نحوه توزیع شاخص آموزشی در مناطق ۵ گانه شهر رشت

مناطق شهری	مساحت(متر مربع)	سرانه	سرانه استاندارد	کمبود سرانه(متر مربع)
منطقه ۱	۶۳۰۵۹	۰٫۵		-۳٫۵
منطقه ۲	۱۴۱۹۶	۰٫۱۱		-۳٫۸۹
منطقه ۳	۷۸۴۵۹	۰٫۶۲	۴	-۳٫۳۸
منطقه ۴	۴۴۹۹۱۱	۳٫۵۲		-۰٫۴۸
منطقه ۵	۱۸۳۸۸۰۶	۱۴٫۷		۱۰٫۷

جدول ۵. نحوه توزیع شاخص اداری در مناطق ۵ گانه شهر رشت

مناطق شهری	مساحت(متر مربع)	سرانه	سرانه استاندارد	کمبود سرانه(متر مربع)
منطقه ۱	۲۱۰۲۲۸	۱٫۶۹		۰٫۱۹
منطقه ۲	۲۲۵۲۲۴	۱٫۸۲		۰٫۳۲
منطقه ۳	۸۳۴۲۹۸	۰٫۶۶	۲	۵٫۱
منطقه ۴	۸۶۹۳۰	۰٫۶۸		-۰٫۸۲
منطقه ۵	۲۳۵۰۰۸	۲٫۶۲		۱٫۱۲

جدول ۶. نحوه توزیع شاخص بهداشتی درمانی در مناطق ۵ گانه شهر رشت

مناطق شهری	مساحت(متر مربع)	سرانه	سرانه استاندارد	کمبود سرانه(متر مربع)
منطقه ۱	۴۹۰۰۸	۰٫۳۹		-۱٫۳۱
منطقه ۲	۱۴۰۶۱۶	۱٫۱۳		-۰٫۵۷
منطقه ۳	۷۹۲۳۵	۰٫۶۲	۱٫۷	-۱٫۰۸
منطقه ۴	۸۷۰۱۰	۰٫۶۸		-۱٫۰۲
منطقه ۵	۲۳۹۶۵۵	۱٫۹۳		۰٫۲۳

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

۲۰۴

منطقه ۱ با ۰٫۴۴ مترمربع از کمترین سرانه برخوردار می‌باشند. در مجموع در سطح شهر رشت ۲۰ کاربری فرهنگی وجود دارد که پراکنش آنها در محدوده‌های مرکزی شهر بخصوص در میدان شهرداری و سبزه میدان بیشتر می‌باشد. مجموع مساحت این شاخص برای مناطق هری مورد مطالعه ۳۵۹۱۷ متر مربع می‌باشد که منطقه ۵ و ۴ فاقد این کاربری هستند و منطقه ۲ با ۰٫۱۹ متر مربع بیشترین سرانه را دارد. در این شهر مجموعاً ۲۶ مکان ورزشی بصورت ورزشگاه، زمین بازی، سالن‌های ورزشی و ... وجود دارد که مجموع مساحت آن ۳۷۰۵۱۶ مترمربع می‌باشد. منطقه ۴ با ۰٫۸۵ متر مربع بیشترین و منطقه ۲ با ۰٫۰۳ متر مربع کمترین سرانه را دارا می‌باشند.

فوق در مجموع سطح شهر ۵۳ واحد درمانی شامل بیمارستان و ساختمان پزشکان است. پراکندگی کاربری‌های کوچک عمدتاً در محدوده‌های مرکزی بلوار امام خمینی و محدوده شمال شهر وجود دارد و فعالیت‌های بزرگ مانند بیمارستان عمدتاً در نیمه جنوبی شهر مستقر شده‌اند. منطقه یک کمترین مقدار و منطقه ۵ بیشترین سرانه را داراست. فضای سبز به عنوان یک فیلتر طبیعی از آلودگی‌های محیطی مانند دود و صدا می‌کاهد و تضمین کننده نسبی سلامت فردی و اجتماعی شهر و آرامش محیطی است (پورمحمدی، ۱۳۸۲). فضاهای سبز موجود در شهر به صورت بوستان‌ها و بیشه‌زارها است. مجموع مساحت این شاخص ۱۹۳۳۲۸ متر مربع می‌باشد. منطقه ۵ با ۱۱٫۷۶ مترمربع دارای بهترین شرایط در میان مناطق شهرداری است و

جدول ۷. نحوه توزیع شاخص پارک و فضای سبز در مناطق ۵ گانه شهر رشت

مناطق شهری	مساحت (متر مربع)	سرانه	سرانه استاندارد	کمبود سرانه (متر مربع)
منطقه ۱	۵۴۷۶۹	۰,۴۴		-۴,۰۶
منطقه ۲	۱۴۲۶۴۵	۱,۱۵		-۳,۳۵
منطقه ۳	۱۵۳۹۳۶	۱,۲۱	۴,۵	-۳,۲۹
منطقه ۴	۱۲۶۲۱۸	۰,۹۸		-۳,۵۲
منطقه ۵	۱۴۵۵۷۱۳	۱۱,۷۶		۷,۲۶

جدول ۸. نحوه توزیع شاخص فرهنگی هنری در مناطق ۵ گانه شهر رشت

مناطق شهری	مساحت (متر مربع)	سرانه	سرانه استاندارد	کمبود سرانه (متر مربع)
منطقه ۱	۶۰۰۷	۰,۰۴		-۱,۹۶
منطقه ۲	۲۴۱۶۸	۰,۱۹		-۱,۸۱
منطقه ۳	۵۷۴۲	۰,۰۴۵	۲	-۱,۹۵
منطقه ۴	.	.		-۲
منطقه ۵	.	.		-۲

جدول ۹. نحوه توزیع شاخص ورزشی در مناطق ۵ گانه شهر رشت

مناطق شهری	مساحت (متر مربع)	سرانه	سرانه استاندارد	کمبود سرانه (متر مربع)
منطقه ۱	۷۵۳۵۳	۰,۶		-۱,۹
منطقه ۲	۴۳۶۰	۰,۰۳		-۲,۴۷
منطقه ۳	۹۹۶۰۵	۰,۷۸	۲,۵	۱,۷۲
منطقه ۴	۱۰۸۱۲۲	۰,۸۵		-۱,۶۵
منطقه ۵	۸۲۳۷۶	۰,۶۶		۱,۸۴

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

۲۰۵

وضعیت مناطق ۵ گانه رشت

با توجه به آمار ارائه شده در صفحات قبل در این بخش به جمع بندی وضعیت هر یک از مناطق در برخورداری از شاخص های خدمات شهری پرداخته می شود که در جدول ۱۲ تا ۱۶ قابل مشاهده است. با توجه به آمارهای فوق و همچنین نقشه کاربری اراضی موجود نقشه توزیع خدمات در شهر رشت به تفکیک مناطق تهیه شد (شکل ۱ تا ۵) که به واسطه آنها عدالت فضایی را مورد سنجش قرار می گیرد.

سرانه استاندارد این شاخص در ایران بین ۰,۵ تا ۰,۷ متر مربع است (پورمحمدی، ۱۳۸۲). تعداد این فضاها در سطح شهر ۷۷ مکان می باشد که مجموع مساحت آنها ۹,۶ هکتار با سرانه ۰,۱۸ متر مربع است. پراکنش این کاربری عمدتاً در محدوده مرکز، بازار و اطراف بازار بوده و برخی مناطق شهر فاقد این کاربری می باشند. منطقه ۳ بهترین و منطقه ۵ در بدترین وضعیت از حیث شاخص مذهبی هستند. در حالا حاضر در شهر رشت بیش از ۲۵ پارکینگ شهری وجود دارد که حدود ۷,۴ هکتار مساحت و ۰,۱۴ متر مربع سرانه را به خود اختصاص داده است. در این بین منطقه ۴ با ۰,۰۰۵ متر مربع کمترین و منطقه ۵ با ۰,۲۷ متر مربع بیشترین سرانه را به خود اختصاص داده اند.

۲-۷. تحلیل پیمایشی

جدول ۱۰. نحوه توزیع شاخص مذهبی در مناطق ۵ گانه شهر رشت

مناطق شهری	مساحت (متر مربع)	سرانه	سرانه استاندارد	کمبود سرانه (متر مربع)
منطقه ۱	۱۲۸۳۳	۰,۱		-۴
منطقه ۲	۲۴۸۴۳	۰,۲		-۰,۳
منطقه ۳	۴۸۹۳۰	۳۸/-	۰,۷-۰,۵	-۰,۱۲
منطقه ۴	۸۴۵۲	۰,۰۶		-۰,۴۴
منطقه ۵	۱۹۸۵	۰,۰۱		-۰,۴۹

جدول ۱۱. نحوه توزیع شاخص پارکینگ شهری در مناطق ۵ گانه شهر رشت

مناطق شهری	مساحت (متر مربع)	سرانه	سرانه استاندارد	کمبود سرانه (متر مربع)
منطقه ۱	۲۴۲۴	۰,۰۱۹		-۱,۴۸
منطقه ۲	۳۰۷۵۴	۰,۲۴		-۱,۲۶
منطقه ۳	۴۰۲۷	۰,۰۳	۱,۵	-۱,۴۷
منطقه ۴	۷۵۲	۰,۰۰۵		-۱,۴۹
منطقه ۵	۳۴۱۸۶	۰,۲۷		-۱,۲۳

جدول ۱۲. وضعیت شاخص های خدمات شهری در منطقه ۱ شهر رشت

ردیف	شاخص	سرانه
۱	آموزشی	۰,۶
۲	آموزش عالی	۰,۵
۳	اداری	۱,۸۲
۴	تجاری خدماتی	۱,۵۵
۵	بهداشتی درمانی	۰,۳۹
۶	فرهنگی هنری	۰,۰۴
۷	مذهبی	۰,۱
۸	ورزشی	۰,۶
۹	فضای سبز	۰,۴۴
۱۰	پارکینگ شهری	۰,۰۱۹
۱۱	تاسیسات و تجهیزات	۰,۰۸
۱۲	حمل و نقل و انبارداری	۰,۸۹

جدول ۱۳. وضعیت شاخص های خدمات شهری در منطقه ۲ شهر رشت

ردیف	شاخص	سرانه
۱	آموزشی	۰,۶۴
۲	آموزش عالی	۰,۱۱
۳	اداری	۱,۸۲
۴	تجاری خدماتی	۳,۶۲
۵	بهداشتی درمانی	۱,۱۳
۶	فرهنگی هنری	۰,۱۹
۷	مذهبی	۰,۲
۸	ورزشی	۰,۰۳
۹	فضای سبز	۱,۱۵
۱۰	پارکینگ شهری	۰,۲۴
۱۱	تاسیسات و تجهیزات	۰,۱۶
۱۲	حمل و نقل و انبارداری	۰,۲۳

جدول ۱۴. وضعیت شاخص‌های خدمات شهری در منطقه ۳ شهر رشت

ردیف	شاخص	سرانه
۱	آموزشی	۰,۶
۲	آموزش عالی	۰,۶۲
۳	اداری	۶,۶
۴	تجاری خدماتی	۲,۵
۵	بهداشتی درمانی	۰,۶۲
۶	فرهنگی هنری	۰,۰۴۵
۷	مذهبی	۰,۳۸
۸	ورزشی	۰,۷۸
۹	فضای سبز	۱,۲۱
۱۰	پارکینگ شهری	۰,۰۳
۱۱	تاسیسات و تجهیزات	۰,۵۸
۱۲	حمل و نقل و انبارداری	۴,۴۳

جدول ۱۵. وضعیت شاخص‌های خدمات شهری در منطقه ۴ شهر رشت

ردیف	شاخص	سرانه
۱	آموزشی	۰,۵۸
۲	آموزش عالی	۳,۵۲
۳	اداری	۰,۶۸
۴	تجاری خدماتی	۱,۲۱
۵	بهداشتی درمانی	۰,۶۸
۶	فرهنگی هنری	۰
۷	مذهبی	۰,۰۶
۸	ورزشی	۰,۸۵
۹	فضای سبز	۰,۹۸
۱۰	پارکینگ شهری	۰,۰۵
۱۱	تاسیسات و تجهیزات	۰,۳۴
۱۲	حمل و نقل و انبارداری	۰,۴۸

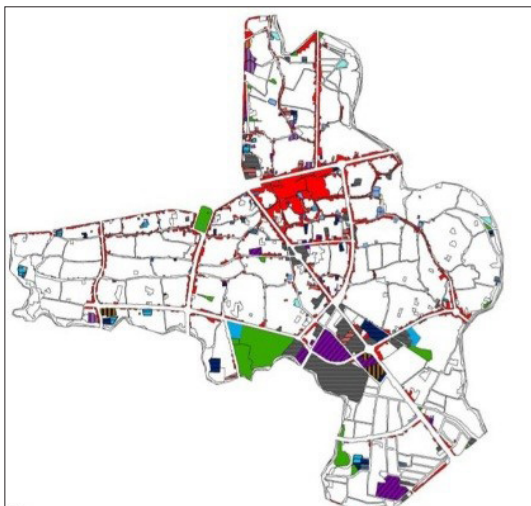
جدول ۱۶. وضعیت شاخص‌های خدمات شهری در منطقه ۵ شهر رشت

ردیف	شاخص	سرانه
۱	آموزشی	۰,۱۳
۲	آموزش عالی	۱۴,۷
۳	اداری	۲,۶۲
۴	تجاری خدماتی	۰,۴۱
۵	بهداشتی درمانی	۱,۹۳
۶	فرهنگی هنری	۰
۷	مذهبی	۰,۰۱
۸	ورزشی	۰,۶۶
۹	فضای سبز	۱۱,۷۶
۱۰	پارکینگ شهری	۰,۲۷
۱۱	تاسیسات و تجهیزات	۱,۰۱
۱۲	حمل و نقل و انبارداری	۵,۶۳

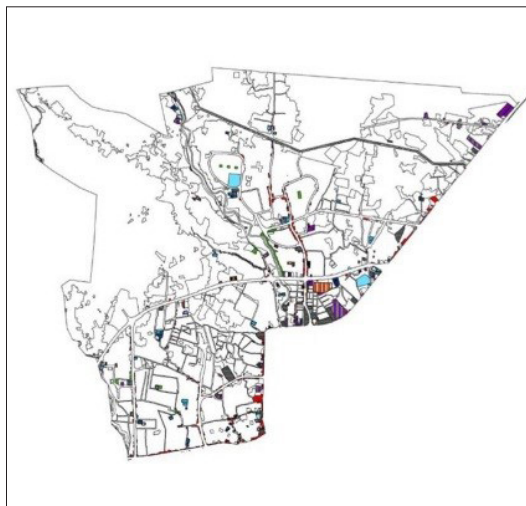
مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

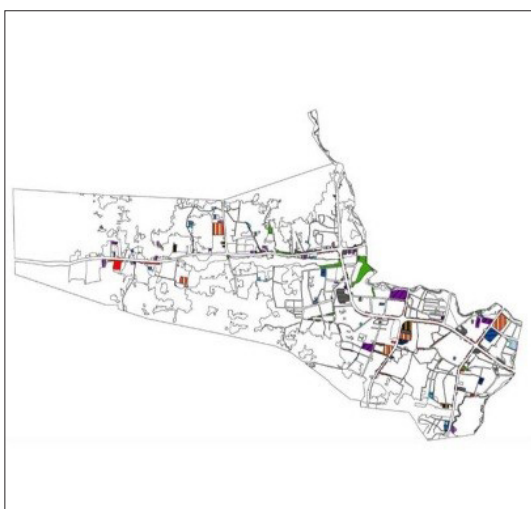
۲۰۷

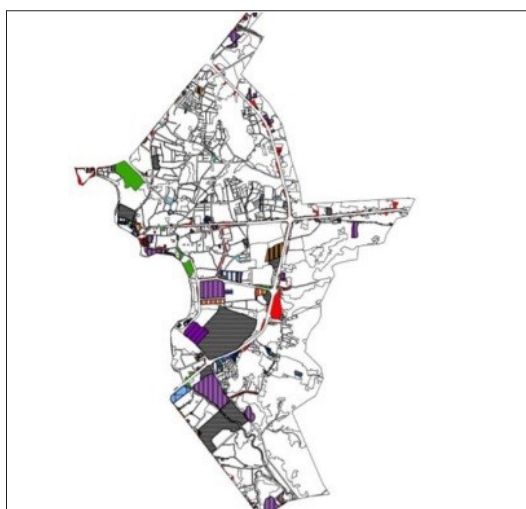
شکل ۲. نحوه توزیع خدمات در منطقه ۲ شهر رشت

شکل ۱. نحوه توزیع خدمات در منطقه ۱ شهر رشت

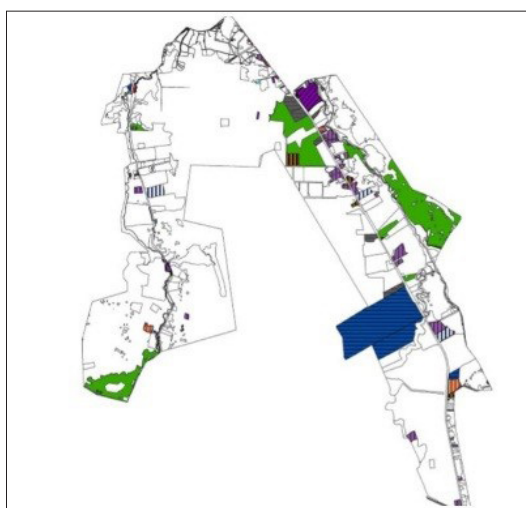

شکل ۴. نحوه توزیع خدمات در منطقه ۴ شهر رشت

شکل ۳. نحوه توزیع خدمات در منطقه ۳ شهر رشت

بخش دوم به تحلیل پرسشنامه ها (نظرات شهروندان) اختصاص یافته است. همان گونه که مشاهده می شود شهروندان از دسترسی به امکاناتی نظیر آموزشی، درمانی و... ناراضی هستند ولی دسترسی به مراکز خرید و تفریحی را به نسبت مطلوب دانسته اند. از سوی دیگر از دسترسی به اطلاعات طرح های شهری ناراضی هستند و هم چنین مواردی مثل پاکیزگی و امنیت شهر را خوب ارزیابی نمی کنند.

شکل ۵. نحوه توزیع خدمات در منطقه ۵ شهر رشت

جدول ۱۷. نحوه پاسخگویی به سوالات پژوهش

مجموع	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۴۰۰	۴۴	۷۲	۱۵۶	۹۶	۱۱۲	۱ تنوع خدمات
۴۰۰	۵۲	۶۸	۱۰۰	۱۶۰	۱۰۰	۲ دسترسی به امکانات آموزشی
۴۰۰	۴۰	۷۶	۱۰۸	۹۲	۸۴	۳ دسترسی به خدمات بهداشتی
۴۰۰	۶۰	۷۲	۷۶	۹۶	۱۰۴	۴ دسترسی به فضاهای تفریحی ورزشی
۴۰۰	۷۶	۱۳۶	۸۴	۵۶	۴۸	۵ وضعیت کفسازی
۴۰۰	۷۶	۸۴	۷۶	۸۴	۸۰	۶ همه شمولی
۴۰۰	۴۴	۵۲	۱۲۰	۱۰۰	۱۰۴	۷ نورپردازی
۴۰۰	۶۰	۴۴	۸۴	۸۴	۱۲۸	۸ آگاهی از منافع طرحها
۴۰۰	۵۶	۸۴	۴۸	۱۰۰	۱۱۲	۹ خوانایی
۴۰۰	۴۸	۶۴	۶۴	۱۰۸	۱۱۶	۱۰ پاکیزگی
۴۰۰	۶۴	۵۶	۴۸	۱۰۸	۱۲۴	۱۱ سرزندگی
۴۰۰	۸۰	۵۲	۶۰	۱۰۴	۱۰۴	۱۲ مقیاس انسانی
۴۰۰	۳۲	۴۸	۸۴	۱۰۰	۱۳۶	۱۳ دسترسی به اطلاعات طرحها
۴۰۰	۶۴	۵۶	۷۶	۹۶	۱۰۸	۱۴ مراکز خرید
۴۰۰	۴۸	۴۰	۱۱۶	۱۰۸	۸۸	۱۵ اختلاط عملکردی
۴۰۰	۲۴	۸۴	۹۲	۱۱۲	۸۸	۱۶ تراکم جمعیت
۴۰۰	۴۰	۴۴	۶۰	۱۲۸	۱۲۸	۱۷ امنیت زنان و کودکان

جدول ۱۸. بررسی رابطه عدالت اجتماعی فضایی و حکمروایی شهری

Spearman's rho		حکمروایی شهری
عدالت اجتماعی	Correlation Coefficient	۰,۷۷
	Sig. (2-tailed)	۰,۰۲۳
	N	۴۰۰
عدالت فضایی	Correlation Coefficient	۰,۷۱
	Sig. (2-tailed)	۰,۰۳۹
	N	۴۰۰

بحث و نتیجه گیری

جهت بررسی ارتباط و میزان همبستگی میان متغیرهای حکمروایی شهری با عدالت اجتماعی و عدالت فضایی و پاسخ به سوال دوم پژوهش از روش آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده گردیده است: مطابق جدول ۱۸ میزان همبستگی میان حکمروایی شهری و عدالت اجتماعی در شهر رشت برابر ۰,۷۱ می باشد که نشان دهنده همبستگی قوی میان این دو متغیر است. همچنین در این شهر مقدار Sig بدست آمده ۰,۰۲۳ (کمتر از ۰,۰۵) است که معناداری این دو متغیر را تایید می نماید. در بعد عدالت فضایی

ضریب همبستگی برای دو متغیر برابر ۰,۷۱ و سطح معنی داری برابر ۰,۰۳۹ بدست آمده است که نشان می دهد بین حکمروایی شهری و عدالت فضایی نیز رابطه و همبستگی مستقیم و معناداری وجود دارد. مقایسه نتایج بدست آمده برای دو متغیر عدالت اجتماعی و فضایی نشان می دهد که همبستگی حکمروایی شهری و عدالت اجتماعی بیش از همبستگی حکمروایی و عدالت فضایی است. بر اساس محاسباتی که در جدول عوامل داخلی (جدول ۱۹) آورده شد مجموع امتیاز نهایی عوامل داخلی شهر رشت ۲,۳۱ بدست آمده است و این به

جدول ۱۹. عوامل داخلی محدوده مورد مطالعه

عوامل داخلی	وزن	درجه	امتیاز وزنی
۱ S: تمایل شهروندان به مشارکت و مسئولیت‌پذیری آنان	۰,۰۶۵	۳	۰,۱۹
۲ S: آگاهی از قوانین حوزه شهری و شهرداری و رعایت آنها از سوی شهروندان	۰,۰۶	۳	۰,۱۸
۳ S: شفافیت نسبی در مورد تخلفات اداری در شهر	۰,۰۶	۲,۹	۰,۱۷
۴ S: پواگذاری بخشی از وظایف شهرداری به بخش خصوصی در شهر	۰,۰۶۱	۲,۹	۰,۱۷
۵ S: مدیریت بخشی در شهر و تقسیم بندی شهر به نواحی با مدیریت مستقل	۰,۰۵۵	۲,۹	۰,۱۶
۶ S: توجه به مسائل زیست محیطی در طرح‌های توسعه شهری	۰,۰۵۵	۲,۸۵	۰,۱۵
۷ S: وجود کارشناسان و متخصصان در بدنه مدیریت شهری و شهرداری	۰,۰۵۲	۲,۸	۰,۱۴
۸ S: تسهیلات مالی به شهروندان جهت مشارکت در بهسازی و نوسازی محلات	۰,۰۵	۲,۲	۰,۱۱
۹ S: بهبود وضعیت خدمات رسانی به شهروندان طی سال‌های گذشته	۰,۰۴۹	۲,۱۱	۰,۱۰
۱ W: ضعف در قوانین موجود در مدیریت شهری و عدم پاسخگویی به نیاز شهروندان	۰,۰۵	۲,۵	۰,۱۲
۲ W: کمبود امکانات و خدمات بهداشتی درمانی در شهر از دیدگاه شهروندان	۰,۰۵۱	۲,۵۵	۰,۱۲
۳ W: رفت و آمد زیاد خودروهای حمل زباله در سطح معابر و انواع آلودگی‌های صوتی	۰,۰۴۹	۲,۶	۰,۱۳
۴ W: ضعف در هماهنگی میان سازمان‌های وابسته به مدیریت شهری	۰,۰۴۸	۲,۵	۰,۱۲
۵ W: نبود نظرخواهی از شهروندان و عدم مشارکت مطلوب آنها در فرآیند طرح‌ها	۰,۰۴۷	۲,۴۵	۰,۱۱
۶ W: ضعف در همکاری بخش دولتی و رسمی با بخش خصوصی و نهادهای مردمی	۰,۰۴۷	۲,۲۹	۰,۱۱
۷ W: عدم دسترسی مساوی به امکانات و محرومیت نسبی برخی مناطق و محلات	۰,۰۳۲	۲,۲۹	۰,۰۹
۸ W: کمبود پارکینگ در سطح محلات	۰,۰۲۸	۲,۱۸	۰,۰۶
۹ W: عدم تحقق مدیریت واحد شهری	۰,۰۲۵	۱,۹۹	۰,۰۴
۱۰ W: عدم تامین بودجه لازم شهرداری‌ها و نبود درآمدهای پایدار	۰,۰۲۳	۱,۸۸	۰,۰۴
مجموع	۱,۰۰	-	۲,۳۱

معنای برتری نقاط ضعف بر نقاط قوت می باشد. از راهکارهای محافظه کارانه (WO) در اولویت اول قرار دارد بنابراین فرضه پژوهش تایید می شود. بررسی نقاط ضعف موجود در شهر تاثیر بیشتری را نسبت به نقاط قوت بر آن دارند.

پس از آنکه با انجام مطالعات میدانی و تکمیل پرسشنامه عوامل داخلی و خارجی تبیین گردید و امتیاز نهایی عوامل مشخص گردید با استفاده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی، موقعیت محدوده را در بعد مورد نظر مشخص شد که در نمودار ۲ قابل مشاهده است.

با توجه به ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی و توضیحات بالا و موقعیت شهر رشت می توان نتیجه گرفت که جهت تحقق حکمروایی خوب شهری با تاکید بر عدالت فضایی و اجتماعی در شهر استفاده از سوی دیگر بررسی نتایج حاصل از پرسشنامه نشان داد که اولاً حکمروایی شهری نقش مستقیم و معناداری در تحقق عدالت اجتماعی و فضایی در شهرها دارد به نحوی که با بکارگیری این

جدول ۲۰. عوامل خارجی محدود مورد مطالعه

عوامل خارجی	وزن	درجه	امتیاز وزنی
۱ O: امکان استفاده از خدمات الکترونیک به شهروندان	۰,۰۸۴	۳,۹۵	۰,۳۳
۲ O: امکان هماهنگی و همکاری سازنده با دستگاه‌های دولتی و خدماتی در سطح شهر	۰,۰۷۵	۳,۷	۰,۲۸
۳ O: وجود بستر مناسب جهت کوچک سازی شهرداری و واگذاری امور به بخش خصوصی	۰,۰۷	۳,۵	۰,۲۵
۴ O: افزایش آگاهی مردمی و تقاضای رو به افزایش آنها جهت مشارکت	۰,۰۶۵	۳,۳	۰,۲۱
۵ O: اهمیت شهر رشت به عنوان مرکز استان	۰,۰۵۶	۳,۱	۰,۱۸
۶ O: قدرت بالای اقتصادی شهر رشت در سطح منطقه	۰,۰۵۳	۲,۹۷	۰,۱۶
۷ O: گام‌های مثبت قانونی در راستای تمرکززدایی و خصوصی سازی	۰,۰۴۲	۲,۸۶	۰,۱۲
۸ O: امکان جذب مشارکت مردمی و ارائه مسیولیت به شهروندان در طرح‌های شهری	۰,۰۴۲	۲,۹۲	۰,۱۳
۹ O: وجود محلات حاشیه نشین در شهر و گسترش روزافزون آنها	۰,۰۶۴	۲,۵۸	۰,۱۶
۱ T: مدیریت خردنگر و نبود مدیریت و نگاه بلندمدت (مدیریت سنتی)	۰,۰۵۹	۲,۲۸	۰,۱۳
۲ T: اعمال نفوذ افراد غیرمسئول و غیرمتخصص در تصمیم گیری‌های شهری	۰,۰۵۵	۲,۱۲	۰,۱۱
۳ T: ضعف قانونمندی در سطح کلان	۰,۰۵۳	۱,۹۳	۰,۱
۴ T: دسترسی نامناسب به برخی نقاط محلت و وجود فضاهای بی دفاع و گمشده	۰,۰۴۹	۱,۹۵	۰,۰۹۴
۵ T: عدم زمینه سازی برای مشارکت واقعی مردم در طرح‌ها و برنامه‌ها	۰,۰۴۸	۱,۹	۰,۰۷
۶ T: اعتماد پایین شهروندان به مدیریت شهری	۰,۰۴۶	۱,۸	۰,۰۶۴
۷ T: توسعه رانت خواری از زمین و افزایش متزاید نرخ سکونت و زیست در شهر	۰,۰۳۸	۱,۷۵	۰,۰۶۱
۸ T: اغتشاش در بافت، ناکارایی و کاهش کیفیت مطلوب زندگی در شهر	۰,۰۳۳	۱,۷	۰,۰۵۹
۹ T: ادامه رویکرد بخشی در سازمان‌های دولتی	۰,۰۳۳	۱,۶۵	۰,۰۵۴
۱۰ T: ناپایداری کالبدی بناها در برخی نقاط شهر	۰,۰۳۲	۱,۶	۰,۰۵۱
مجموع	۱,۰۰	-	۲,۶۲

جدول ۲۱. خلاصه نتایج حاصل از تبیین و امتیازدهی به

عوامل	S	W	O	T
امتیاز	۱,۳۷	۰,۹۴	۱,۶۴	۰,۹۸
مجموع	۲,۳۱		۲,۶۲	

مدیریت شهری

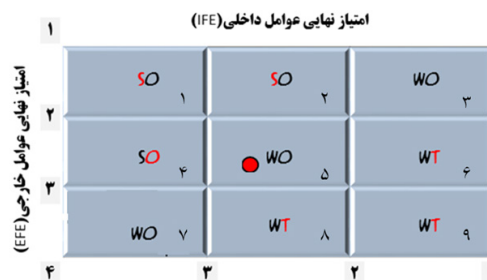
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

۲۱۱

رویکرد می‌توان به نوعی عدالت در فضاها و مناطق شهری دست یافت. همچنین شهروندان از وضعیت شاخص‌های حکمروایی شهری از جمله مشارکت، شفافیت، پاسخگویی، برقراری امنیت و ... ناراضی بوده و عمده آنها به عدم رعایت اعتدال در شهر و مناطق آن اشاره کرده‌اند به نحوی که بر طبق نتایج تحلیل تاپسیس میزان رضایتمندی از شاخص‌های عدالت اجتماعی و فضایی در شهر برابر ۰,۴۲ درصد و معادل متوسط رو به پایین و کم بدست آمده است. همچنین نتایج حاصل از مطالعات وضع موجود شهر نشان می‌دهد که با توجه به

نمودار ۲. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و خارجی

مدیریت شهری در رشت

- عوامل داخلی و خارجی پیش روی شهر رشت جهت ایجاد حکمروایی خوب شهری و دستیابی به شاخص‌های عدالت اجتماعی و فضایی در آن استفاده از راهکارهای محافظه کارانه در اولویت اول قرار دارند. برای آنکه مدیریت شهر رشت از کارایی لازم برخوردار باشد، باید افرادی با ایده‌های جدید که محرک اقتصاد شهر و باعث بهبود کارآفرینی شهری و افزایش کیفیت زندگی شهروندان می باشند، در سازمان مدیریت قرار گرفته شوند. برای تحقق این امر تعامل شورای شهر و شهرداران مدیریت شهری از اهمیت زیادی برخوردار است.
- فهرست منابع
۱. برک پور، ناصر و اسدی، ایرج. (۱۳۸۷). «نظریه های مدیریت و حکمروایی شهری»، طرح پژوهشی، دانشگاه هنر، دانشکده معماری و شهرسازی
 ۱. پریزادی، طاهر، حسینی، فرشته، بهبودی مقدم، حسین. (۱۳۹۵)، «تحلیل نابرابری های فضایی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی (مطالعه موردی: شهر مریوان)». دوره ۶، شماره ۲۱، ۹۱-۱۰۲.
 ۲. پورمحمدی، محمدرضا، ۱۳۸۲، «برنامه ریزی کاربری اراضی شهری»، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)
 ۳. تابعی نادر، موحد، علی، تولایی، سیمین و کمان رودی، موسی. (۱۳۹۵). «بررسی نقش عدالت فضایی در مدیریت شهری (محدوده مطالعه: محلات منطقه ۶ تهران)»، نشریه برنامه ریزی فضایی، شماره ۲۱، ۲۳-۳۶.
 ۴. حاتمی نژاد، حسین، راستی، عمران. (۱۳۸۵). «عدالت اجتماعی و عدالت فضایی؛ بررسی و مقایسه نظریات جان رالز و دیوید هاروی»، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، دوره ۳، شماره ۱ (پیاپی ۹)، ۴۰-۵۲.
 ۵. حاتمی نژاد، حسین و همکاران. (۱۳۹۱). «شهر و عدالت اجتماعی: تحلیلی بر نابرابری های محله ای (مطالعه موردی: محله های قدیمی شهر میاندوآب)»، پژوهش های جغرافیای انسانی، دوره ۴۴، شماره ۴۰، ۴۱-۶۳.
 ۶. حکمت نیا، حسن، ملکی، محمد، موسوی، میرنجف؛ افشانی، علیرضا. (۱۳۹۶). «سنجش میزان تحقق پذیری حکمروایی خوب شهری در ایران (مطالعه موردی: شهر ایلام)» دوره ۴۹، شماره ۳، ۶۰۷-۶۱۹
 ۷. خالدی، عبدالله. (۱۳۹۳). «تحلیل نقش حکمروایی خوب شهری در برقراری عدالت فضایی (مورد مطالعه: شهر پیرانشهر)»، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا، دانشگاه تربیت مدرس
 ۸. داداش پور، هاشم و الوندی پور، نینا. (۱۳۹۵). «عدالت فضایی در مقیاس شهری در ایران»، فرامطالعه چارچوب نظری مقاله های علمی موجود، نشریه هنرهای زیبا معماری و شهرسازی، دوره ۲۱، شماره ۳، ۶۷-۸۰.
 ۹. رهنمایی، محمدتقی، کشاورز، مهناز. (۱۳۸۹). «بررسی الگوی حکمروایی خوب و نقش دولت در مدیریت و اداره امور شهرها در ایران»، پژوهش های بوم شناسی شهری، دوره ۱، شماره ۱، ۲۳-۵۵.
 ۱۰. شهرداری رشت، ۱۳۹۵
 ۱۱. هزارجریبی، جعفر. (۱۳۹۰). بررسی احساس عدالت اجتماعی و عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران)، جامعه شناسی کاربردی، دوره ۲۲، شماره ۳، ۴۱-۶۲.
 ۱۲. یغفوری، حسین، قاسم، سجاد و قاسم، نرگس. (۱۳۹۶). «بررسی عدالت فضایی در توزیع خدمات با تاکید بر مدیریت شهری»، مطالعه موردی: محلات منطقه ۱۹ تهران، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۱۲۶، ۱۱۴-۱۲۸.
 13. Bassett, Sarah Mina (2013), the role of spatial justice in the regeneration of urban spaces. NEURUS Research, Sarah Bassett Spring, 1-25.
 14. Kioe sheng, yap. (2013). Good Urban Governance in Southeast Asia. SAGE Publications. Environment and Urbanization ASIA1 (2) 131147©

2010 National Institute of Urban Affairs (NIUA).

15. Morita, Sachiko and Zaelke, (2007) Rule of law, Good Governance and Sustainable Development. Routledge, London Ec4p4EE.

16. Prange, Julia (2009), Spatial Justice: A new frontier in planning for just, sustainable communities, Tufts University

17. Stewart, K. (2006). Designing good urban governance indicators: The importance of citizen participation and its evaluation in Greater Vancouver. Cities, Vol23, No.1, 196-204.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management

شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

■ ۲۱۳ ■

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management

شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

■ ۲۱۴ ■